

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.056 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

ГАЛУС Олени Олександрівни на дисертацію

ФЕДОРЧУКА Івана Ігоровича на тему «Правовий механізм забезпечення конституційного права на житло», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Конституція України у статті 47 гарантує кожному громадянину право на житло, що є основоположним правом для забезпечення достатнього життєвого рівня. У світлі актуальних соціальних та економічних викликів, зокрема зростання бездомності, бідності та соціальної нерівності, питання забезпечення цього права стає надзвичайно важливим для забезпечення соціальної стабільності в країні. Незважаючи на законодавчі гарантії, в Україні існують серйозні проблеми в реалізації цього права на практиці. Це включає дефіцит доступного житла, проблеми з забезпеченням житлом внутрішньо переміщених осіб, поганий стан житлового фонду, низький рівень підтримки державою будівництва соціального житла та численні юридичні бар'єри для доступу до житлових ресурсів.

У зв'язку із запровадженням в Україні воєнного стану, зумовленого повномасштабною збройною агресією РФ проти України та її руйнівним впливом на житлову інфраструктуру, забезпечення права на житло стає ще більш актуальним. Велика кількість внутрішньо переміщених осіб потребує не лише тимчасового, а й довгострокового житла. Правові механізми забезпечення цього права в умовах війни та повоєнної відбудови є важливими для національної безпеки та стабільності.

При вдосконаленні правового регулювання забезпечення права на житло має бути врахований позитивний міжнародний досвід в сфері забезпечення права на житло, зокрема у частині розвитку соціального житла, пільг та підтримки для вразливих груп населення. У контексті європейських і міжнародних стандартів прав людини, також важливою є адаптація українського законодавства до міжнародних вимог щодо забезпечення права на житло. Нещодавні ініціативи, такі як програми надання пільгових кредитів для придбання житла, реформа децентралізації публічної влади, в тому числі і в сфері управління житловим будівництвом, також потребують ґрунтовного дослідження та вдосконалення.

Спрямованість рецензованого дисертаційного дослідження на вирішення цих важливих завдань свідчить про його актуальність та практичну значимість.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації ФЕДОРЧУКА Івана Ігоровича, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дисертаційного дослідження.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні. Сформована структура дисертації дала можливість здобувачу послідовно і комплексно проаналізувати широкий спектр питань, які стосуються правового механізму забезпечення конституційного права на житло.

При написанні роботи автор опрацював значний масив (всього 208 джерел) наукової літератури з конституційного, житлового, фінансового та цивільного права, чинного законодавства України та зарубіжних країн щодо забезпечення права на житло.

Мета дослідження визначена відповідно до його об'єкта та предмета, і полягає у розробці науково обґрунтованої концепції забезпечення конституційного права на житло як елемента механізму правового регулювання суспільних відносин, визначенні напрямів системного вдосконалення сфери регулювання цих правовідносин з урахуванням наявних житлових потреб суспільства. Для досягнення поставленої мети наукового дослідження було передбачено вирішення багатьох завдань, які були успішно досягнуті здобувачем. Зокрема, дисертант характеризує генезис права на житло та механізму його забезпечення; визначає особливості конституційного права на житло і механізму його забезпечення та характеризує їх понятійно-категоріальних апарат; розкриває зміст та систему правового механізму забезпечення конституційного права на житло; аналізує забезпечення конституційного права на житло в Україні та світі та формулює пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення правового механізму забезпечення конституційного права на житло в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.

Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

Наукова новизна рецензованої дисертації полягає у тому, що є вперше у вітчизняній юридичній науці проведено монографічне дослідження правового механізму забезпечення конституційного права на житло. У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну.

Варто звернути увагу на запропоноване автором визначення суб'єктів правового механізму забезпечення конституційного права на житло як системи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, що взаємодіють між собою із метою перетворення норм права, закріплених у відповідних нормативно-правових актах, у практичну правомірну діяльність суб'єктів права у сфері суспільно-правових житлових відносин.

Актуальною і слушною є пропозиція автора щодо нормативного регламентування забезпечення права на житло мігрантів та членів їх сімей відповідно до майбутніх міграційних зобов'язань України, зокрема, у частині надання тимчасового житла на час розгляду справи про отримання відповідного статусу особам, щодо яких прийнято рішення про видворення, та, найголовніше, надання житла для постійного проживання сім'ям з дітьми означеної категорії.

Також варто погодитися із сформульованими автором пропозиціями щодо внесення змін та доповнень чинного законодавства, яке регулює механізм забезпечення конституційного права на житло, зокрема до Конституції України, Житлового кодексу України та Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України».

Сформульовані у дисертації висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Практичне значення одержаних результатів у науково-дослідній сфері, правотворчості, правозастосовчій діяльності та навчальному процесі достатньою мірою висвітлене у дисертації і сумнівів не викликає. Зокрема, результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Житлове право України», «Конституційне право України» (Акт про впровадження у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 22 листопада 2023 року; Акт про впровадження у навчальний процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 18 грудня 2023 року).

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дисертації відображені у 5 наукових статтях, які включені до переліку наукових фахових видань України в галузі юридичних наук, та у 5 тезах доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист у належному обсязі відображені в анотації до дисертації, а її зміст відповідає встановленим вимогам.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності. У дисертації звернення здобувача до ідей, думок інших науковців містять

посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом виявлено не було.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Не заперечуючи актуальність проведеного дисертантом дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність положень роботи, значний теоретичний рівень, необхідно зазначити, що окремі положення дисертаційного дослідження ФЕДОРЧУКА Івана Ігоровича носять дискусійний характер.

1. На сторінці 71 автор виділяє три складові правового механізму забезпечення конституційного права на житло, а саме:

- нормативно-правові акти, як основа функціонування механізму забезпечення конституційного права на житло, тобто нормативно-правовий механізм забезпечення;

- суб'єкт правового механізму забезпечення конституційного права на житло, тобто, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, чия діяльність здійснюється у сфері житлової політики та безпосередньо чи опосередковано спрямована на забезпечення конституційного права на житло, які становлять, на нашу думку, інституційний механізм забезпечення права на житло;

- об'єкт праворегулюючої діяльності – житловий фонд.

На нашу думку, в структурі механізму забезпечення конституційного права на житло доцільніше виділяти нормативно-правовий та організаційно-правовий механізми забезпечення конституційного права на житло. Основними складовими організаційно-правового механізму забезпечення конституційного права на житло виступають самі суб'єкти права на житло (адже саме вони реалізують це право), а також органи публічної влади, підприємства, установи та організації, чия діяльність здійснюється у сфері житлової політики та безпосередньо чи опосередковано спрямована на забезпечення конституційного права на житло.

2. На сторінці 83 автор відносить до локальних нормативно-правових актів рішення органів місцевого самоврядування, зокрема рішення місцевих рад. На нашу думку, використання терміну локальний акт є недоцільним стосовно правових актів місцевого самоврядування. Адже локальні акти являють собою документальну форму вираження, приймаються уповноваженими суб'єктами управління організацій, тобто націлені на вирішення внутрішньо-організаційних питань діяльності відповідної організації (підприємства, установи).

3. Також на сторінці 83 автор зазначає, що предметом регулювання житлового законодавства є відносини між громадянами, державними та громадськими органами щодо: виникнення, здійснення і припинення права власності на житло; обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов; реалізації прав власників житла і користувачів житлом та визначення їх обов'язків; забезпечення збереження житлового фонду; оплати житлово-комунальних послуг. На нашу думку, доцільніше предмет регулювання житлового законодавства розширити, зокрема, віднести до нього відносини між

громадянами, державними, муніципальними та громадськими органами, адже відповідно до частини 2 статті 47 конституції України громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Слід зазначити, що викладені зауваження переважно мають дискусійний характер, не знижують високого рівня представленої дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються автором.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження **ФЕДОРЧУКА Івана Ігоровича** на тему «**Правовий механізм забезпечення конституційного права на житло**» відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки конституційного права, а його автор – **ФЕДОРЧУК Іван Ігорович** – заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**в.о. завідувача кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент**

Олена ГАЛУС